

ÒRGANS SUBTERRANIS COMESTIBLES (III)

Salsafí francès o salsifí?

Dues plantes diferents que sovint es confonen

Males herbes, herbes silvestres, adventícies o herbes espontànies són alguns dels noms que reben. Més enllà de la nosa que puguin fer quan surten als camps, als seus rodals o als horts, podem aprendre a treure'n alguna utilitat. En aquesta ocasió ens fixem en la part subterrània d'aquestes plantes, aquells òrgans que ens queden ocults.

TEXT: LLUÍS BORRELL. COL·LECTIU EIXARCOLANT. EIXARCOLANT.CAT @EIXARCOLANT

IMATGES: ESPORUS

Salsafí francès o escurçonera

Scorzonera hispanica L. De noms vulgars: escurçonera, escurçonera hispana, escurçonera de nap, barballa o salsafí francès (en castellà sol anomenar-se «salsifí negro»)

Herba perenne d'arrel pivotant carnososa, amb la pell de color negre i polpa blanquinosa, fulles lanceolades i alternes, verdes brillants a la cara i menys al revers. Les flors (del maig fins a l'agost) són grogues en capítols de llargs peduncles. Com que la seva olor recorda el cacau, ara s'està posant de moda en l'alta cuina com a potenciador del gust i element decoratiu comestible. És molt semblant morfològicament al salsifí (*Tragopogon porrifolius*), fet que dona lloc a confusions, però les flors i la pell de l'arrel, que són de colors diferents, permeten distingir-les. Deia Pius Font i Quer (*Plantas medicinales, el Dioscórides renovado*) que el nom 'escurçonera' vindria d'«escurçó». La forma de l'aqueni de la planta recorda al cap d'un escurçó i per això es creia que protegia de la mossegada d'aquesta serp. A més de les antigues i «miraculoses» propietats, avui en dia és considerat un bon diürètic i en ser pobre en glúcids, pot formar part de la dieta dels diabètics.

EL CULTIU

Nativa del sud-est d'Europa, actualment la trobem repartida per tot el món. Com que no demana gaires condicions per desenvolupar-se, a Catalunya sol trobar-se arreu. Pot suportar freds intensos i gelades repetides, considerant-se un conreu d'hivern. Per cultivar-la fan falta terres profundes i soltes per permetre que l'arrel creixi llarga i sense bifurcar. Cal tenir present que si deixem una part de l'arrel a l'hora de collir-la, aquesta tornarà a produir una nova planta.

Sembrarem les llavors en solcs poc profunds (1 centímetre), distanciant uns 25 centímetres durant la primavera.

Valors per a 100 grams de la part subterrània

Proteïnes	4g
Glúcids	18g
Lípids	0,4g
Aigua	76g
Calories	70kcal
Sucres simples	2g
Calci	53 mg
Ferro	3,3 mg
Fòsfor	75 mg
Potassi	320 mg
Sodi	5 mg
Magnesi	
Vitamina A	6 UI*
Vitamina B1	0,1 mg
Vitamina B2	0,04 mg
Vitamina PP	0,4 mg
Vitamina C	4 mg

Una vegada ja germinades i amb unes 6 fulles veritables, esporgarem les més febles per deixar una separació entre plantes d'uns 10 centímetres. Podrem fer una collita superats els 4 mesos.

Per extreure l'arrel, primer cal cavar un bon solc (d'un pam aproximadament) al voltant de la planta, ja que aquesta arrel es ramifica pel subsòl i pot arribar a tenir una llargada de 20 a 30 centímetres.

APROFITAMENT

Culinàriament, l'escurçonera o salsafí francès es considera un menjar delicat propi de l'alta cuina, especialment a França, i s'està introduint amb força a la cuina dels Països Catalans.

Per consumir l'arrel, cal pelar-la. Si es pela en cru, cal deixar-la en vinagre o en suc de llimona per evitar l'ennegriment per oxidació. Tot i això, com que conté un làtex molt desagradable perquè és enganxós, es recomana pelar-la després de coure-la en aigua bullent uns 20 o 30 minuts. Ja pelada pot menjar-se directament bullida, saltada o fregida.

**Valors per a 100 grams
de la part subterrània**

Proteïnes	4g
Glúcids	19g
Lípids	1,2g
Aigua	75g
Calories	82 kcal
Calci	60 mg
Ferro	1,4 mg
Fòsfor	75 mg
Potassi	380 mg
Sodi	20 mg
Magnesi	26 mg
Vitamina A	11 UI*
Vitamina B1	0,8 mg
Vitamina B2	0,04 mg
Vitamina PP	0,5 mg
Vitamina C	10 mg

**UI: unitat de mesura de la quantitat d'una substància, basada en l'activitat biològica mesurada (o els seus efectes). És usada per a vitamines, hormones, algunes drogues, vacunes i substàncies biològicament actives similars. El valor de 1 UI varia d'una substància a una altra i s'estableix per acord internacional.*

Salsifí

Tragopogon porrifolius L. De noms vulgars: salsifí, salsifí blanc, barbeta o barba de cabra (en castellà sol anomenar-se «barba cabruna»)

Planta bianual, el primer any fa una roseta de fulles llargues i primes. El segon any floreix fent un capítol de flors de color porpra. L'arrel pot arribar a fer entre un i dos pams de llarg, el seu interior és d'un color groc blanquinós i no té la pell negra, sinó groc terrosa, cosa que la diferencia de l'escurçonera o salsafí francès.

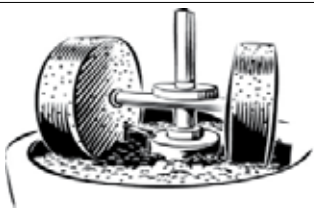

EL CULTIU

Cal sembrar-la a la primavera (abans de la darrera gelada prevista) i podrem disposar-ne des de l'estiu fins al febrer. En cas d'hiverns temperats, es pot sembrar a l'inici de la tardor i, aleshores, podríem obtenir una collita a l'hivern.

Vol un marc de plantació en solcs separats uns 7 centímetres i no enterrar les llavors més d'un centímetre.

Planta molt resistent, suporta temperatures de -24 °C. A més de les arrels, són comestibles les fulles (ja des del primer any) i les flors de color porpra.

oliflix

Lliurament a domicili (garrafes de 5 litres)

Tel. 977 41 06 00 Whatsapp: 681 25 83 11

info@oliflix.com

OLI D'OLIVA VERGE EXTRA

Preus especials per a associacions de consumidors

Visites gratuïtes, pedagògiques i didàctiques al voltant de l'artesania de l'oli d'oliva en el nostre molí artesà de pedra de Mequinensa.

Obertes a associacions, grups i particulars, especialment per a nens i nenes.

**ECOLÒGIC I
ARTESÀ,
NATURALMENT**

Molí a Mequinensa
Partida la Plana s/n. Tel. 9974 464 722
50170 Mequinensa (Zaragoza)
ES-ECO_028_AR

Molí a Flix
C/ Pont, 6. Tel. 977 410 600
www.oliflix.com
Vegeu vídeo de Youtube escanejant el codi

INSISTIM!

És fàcil confondre el salsifí (*Tragopogon porrifolius*) amb el salsafí francès o escurçonera (*Scorzonera hispanica*). Cal recordar que:

EL SALSIFÍ (*TRAGOPOGON PORRIFOLIUS*)

- Té la pell de l'arrel de color blanc o groguenc, i la flor de color porpra.
- És una planta bianual

EL SALSAFÍ FRANCÉS (*SCORZONERA HISPANICA*)

- Té la pell de l'arrel de color negra i les seves flors són grogues.
- És una planta vivaç, tot i que cultivada pot ser anual o bianual.

De sabors molt semblants, sol vendre's l'escurçonera com a salsifís.

APROFITAMENT

Molt usada en sopes, amanides, saltats, salsa beixamel i guisats a la cuina francesa. Té un gust una mica dolç i recorda al del cor de les carxofes, tot i que altres opinions comenten que els recorda al gust de les ostres (sobretot en sopes) i d'altres, les nous... Conté inulina.

Habitualment, a la cuina, es netegen les arrels, es pelen, es tallen en tires allargades si són prou grosses, i es couen en aigua amb sal. Ja cuites, les assecarem i, una vegada enfarinades, les fregirem i les reservarem per als nostres plats: ànec o vedella amb salsifins, galtes de porc amb salsifins... (A Catalunya, els posaren «de moda» el col·lectiu de «Les Cuineres de Sils» <http://www.lacuinaasils.com>.)

Es diu que l'aigua on s'han cuit els salsifins és excel·lent contra la gota, reumatismes i malalties de la pell si es pren un vas cada dia i en dejú. Com a aliment presenta efectes beneficiosos per al fetge i la vesícula biliar. 🍀

RECEPTES

Ambdues arrels són una excel·lent guarnició per a tota mena de carns, peixos i fins i tot les petxines de peregrí o vieires. Poden gratinar-se amb beixamel o formatges, fer-ne purés, sopes, estofats... I es poden usar de manera indistinta. Combinen molt bé amb alls, cebes, julivert i cerfull, però aromatitzats amb safrà esdevenen de gust refinat. Cal no oblidar que les fulles són igualment comestibles.

El salsifí (*Tragopogon porrifolius*), en ser pelat, allibera una mena de saba enganxosa que ennegreix les mans: cal fer servir guants. Per evitar-ne l'oxidació, un cop pelades les arrels, cal deixar-les dins aigua envinagrada o acidificada amb suc de llimona. En algunes persones aquestes arrels poden generar flatulències. Per evitar-les, cal bullir-les durant uns minuts en aigua i després canviar-la per una nova aigua, repetint l'ebullició o acabant la cocció d'una altra manera.

Salsafins al natural

INGREDIENTS:

250g de salsafí, 25g de mantega, el suc d'una llimona, mig vas d'aigua, sal

ELABORACIÓ:

- Cal netejar molt bé els salsafins, millor amb un petit raspall, sota aigua corrent.
- Posar la mantega, el suc de llimona i l'aigua en una cassola.
- Tallar els salsafins a rodelles.
- Coure'ls, amb la cassola tapada, uns 20 o 25 minuts, fins que quedin tendres.
- Salar al gust

Paellada d'arrels a la mel

INGREDIENTS:

8 salsifís, 4 pastanagues, 2 xirivies, 1 branca de romaní, 100g de mel, 100g de mantega, 1 llimona, sal i pebre

ELABORACIÓ:

- Pelar els salsifís, les pastanagues i les xirivies. Rentar tots els vegetals i tallar-los en dos (al llarg). Després a trossos segons desitgeu.
- Coure cada arrel per separat però en la mateixa aigua bullent amb una mica de sal. Cal que quedin una mica cruixents, no excessivament cuits.
- Reservarem cada arrel, deixant escórrer el possible excés d'aigua.
- En una paella hi posarem la mel i la mantega i, tot seguit, totes les arrels fent que quedin tan recobertes com sigui possible amb la mel i la mantega, deixant que cogui a foc molt suau uns cinc minuts.
- Repartiu la farigola esmicolada pel damunt, una mica més de sal i pebre negre acabat de moldre i serviu calent.

Sopa de salsifí

En alguns restaurants d'alta cuina ja s'hi pot trobar una sopa amb un nom en alemany: «Schwarzwurzel» (és a dir, salsifí!, però queda més exòtic, oi?)

INGREDIENTS:

3 salsifis (o més segons mida), 1 ceba gran, 1 all, 3 o 4 patates (segons mida), oli d'oliva verge extra, farigola fresca, sal i pebre, (nata, llet o llet vegetal, opcional)

ELABORACIÓ:

- Una vegada pelada l'arrel i deixada amb aigua i llimona, ens cal fer un sofregit amb la ceba tallada en juliana, l'all a bocins i la farigola amb un pessic de sal i un altre de pebre. Cal daurar la ceba únicament, no torrar-la.

- Seguidament, pelarem les patates i les tallarem a daus que afegirem dins una olla amb el sofregit fet anteriorment. Hi afegirem un brou vegetal fins a cobrir patates i sofregit.
- Portarem a ebullició i a foc suau tot el preparat fins a la cocció de les patates (una mitja hora). En els deu minuts finals, afegir-hi un parell de fulles de llorer.
- Acabada la cocció, retireu el llorer, disposeu les verdures en el vas de la batidora i bateu-les afegint l'aigua de cocció fins a aconseguir la textura de crema (o sopa) que desitgeu.
- També es pot afegir-hi una mica de nata, llet o llet vegetal, al gust.

Escurçonera o salsafí francès amb salsa de julivert

Recepta holandesa del segle XVIII

Val la pena comentar abans les maneres d'espesseir una salsa. Una és fent una mena de «beurre manié» o mantega pastada (pessos iguals de mantega i farina) que s'afegeixen a petits bocins al líquid bullent o calent mentre es bat el preparat. D'aquesta manera la salsa espesseix molt ràpidament.

L'altra és un roux, en què primer cal fondre la mantega i la farina s'afegeix a poc a poc evitant fer grumolls. Tot seguit s'afegeix aquest preparat al líquid que cal espesseir.

INGREDIENTS:

500 g d'escurçonera, 1½ culleradeta de mantega (per a la cocció final), 1½ culleradeta de mantega i 20 g de farina (per a la mantega pastada «beurre manié»), 2½ dl (1 tassa) de l'aigua de cocció en què es bullirà l'escurçonera, nou moscada ratllada (al gust), un pessic de sal, una mica de pebre blanc acabat de moldre (opcional), 1 cullerada de julivert picat

ELABORACIÓ PRÈVIA:

- Netegeu l'escurçonera. Un bon sistema consisteix a esbandir les arrels amb aigua tèbia sota l'aixeta i començar-les a pelar primer amb un pelador o ganivet per acabar rasant la pell que quedi. A continuació, tal·leu les arrels a la longitud desitjada i submergiu-les en aigua freda (envinagrada o acidifica amb suc de llimona).

ELABORACIÓ:

- Bullir l'escurçonera en aigua i un tros de mantega durant quinze o vint minuts. Com que la mantega formarà una capa sobre l'aigua, evitarem l'oxidació de l'escurçonera.
- Escorreu l'escurçonera i reserveu l'aigua d'ebullició retirant tota la mantega que pugueu.
- Feu bullir un quart de litre d'aquesta aigua de cocció i quan comenci a bullir, afegiu-hi petits bocins de la mantega pastada o «beurre manié» mentre ho bateu, per evitar que es formin grumolls.

- Escalfeu-ho cinc minuts més a foc lent per acabar afegint-hi sal, pebre, nou moscada i julivert, al gust.
- Finalment, es retorna l'escurçonera a la cassola de la mantega pastada per escalfar-la i servir immediatament.
- A Holanda sol acompanyar-se d'una botifarra negra (de sang de porc).

BIBLIOGRAFIA:

Nieuwe vaderlandsche kookkunst, Bevatende een volledig en grondig onderricht, om, naar den hedendaagschen smaak, toe te bereiden allerlei soorten van spyzen [...], door twee in dit vak zeer ervaren huishoudsters («Noves arts culinàries holandeses [...]») Johannes Allart, Amsterdam, 1797. Consultat a l'edició facsímil editada l'any 1976.

